

Posudek bakalářské práce

Michaela Krausová: Grassroots v internetovém věku

Fakulta humanitních studií, Univerzita Karlova, červen 2018

Autorka si pro svou práci vybrala téma originální, barvitě a pro reflexi aktivismu spojeného s politikou i podstatné. Realizovaný výzkum se v něm pěkně propojuje s autorčím profesním zájmem (je koordinátorkou dobrovolníků v České pirátské straně). Zájem o téma je tedy nepředstíraný – a pokud by tu existovalo nějaké riziko, spočívá spíš v přílišnosti než v nedostatečné míře tohoto zájmu.

Zaměření výzkumu se rodilo postupně. Zájem o islandské Piráty, na nichž je výzkum o grassroots realizován, byl zprvu podnícen poněkud utilitární potřebou získat obecné prověřené techniky, které by umožnily politicky mobilizovat co nejvíc lidí (spektakulární úspěch tamních Pirátů sliboval, že takovými technikami skutečně disponují). Na dnešním aktivismu (nejen v politické oblasti) je opravdu stránka úspěšných technik ta nejviditelnější a přirozeně přitahuje pozornost. Vždyť – uvažuje dnešní aktivista – nestačí mít „dobré srdce“, protože v boji se silnějším soupeřem, který takové „dobré srdce“ nemá, musíme zapojit, co se dá – včetně zbraní na úrovni protivníka, protože jinak prostě podlehneme a celé úsilí bude marné.

Jak rozhovorů a úvah nad nimi přibývalo, autorčin zájem se poctivě proměňoval směrem k hlubšímu promýšlení toho, co vlastně dnes znamená aktivizovat dobrovolníky a jaké to má širší (i kulturní) souvislosti. Michaela se zájmu o nejrůznější strategie řízení dobrovolnické práce nevzdala, ale začala si pokládat otázky po celkovém smyslu, do něž se dobrovolnická práce zapojuje. A tím není ani tak dosažené vítězství v konkrétní kampani či kauze, ale zkušenost s veřejným prostorem, na němž lidská bytost participuje společně s druhými, a je-li už dosahováno proměny světa, děje se to současně a skrze proměnu lidí, kteří se tohoto procesu aktivně účastní.

Mimochodem, autorku právě poznání podobného typu přivedlo až k potřebě realizovat po první fázi výzkumu ještě fázi druhou, s novými akcenty, které si uvědomila až při analýze té první. Sama v práci reflektuje, jak předpojatě a vlastně idealizovaně ke komunitě islandských Pirátů zpočátku přistupovala. Ani na Islandu není míra vnitřní důvěry mezi členy hnutí tak idylická, jak se jí na první pohled zdálo. Ve společnosti, v níž se všichni navzájem poměrují svými zásluhami, je to přitom logické; na sociální soudržnost (ať už komunity nebo celé společnosti) to má ovšem devastující vliv. Důvěra není hodnota, kterou je možné pěstovat jako věc ocenění nebo zásluh, důvěra se dá pěstovat jen nepřímo jako sdílená kulturní hodnota, která se dostavuje až s hlubší zkušeností s veřejným prostorem.

V praktické rovině se během výzkumu ukazovala nutnost zkoumaný (a autorkou silně prožívaný) fenomén grassroots strukturovat a zviditelnit tím jeho obrysy. Ostatně zvládnutí počátečního „inspirativního chaosu“ a jeho „linearizace“ do strukturovaného textu patří k největším výzvám absolventských prací. V tomto případě byl sveden boj hodný respektu (v některých chvílích jsem ani nedoufal, že to může dobře dopadnout).

Díky myšlenkovému zkáznění se ale otevřely průhledy do širších souvislostí, které jsou v práci jen naznačeny, ale dávají jí myšlenkový úběžník. Fenomén grassroots totiž mj. představuje pozoruhodný způsob, jak řešit odtrženost prostoru politiky od občanské společnosti (viz Linz a Stepan a pět „arén“ veřejného prostoru). Tedy na straně jedné řešit prohlubující se demokratický deficit tradičních politických stran, které už dávno nevyrostají ze skutečných zájmů zastoupených ve společnosti, ale z pragmatických schopností svých vůdců obstatvat před tváří voličů v každodenních politických strkanicích. A na druhé straně, jak si autorka s jistým překvapením v průběhu zkoumání uvědomila, se vyhnout pasti přímé demokracie.

Po opravdu důkladné ohledání pojmu grassroots, kdy důkladně vytěžila výzkumné rozhovory s islandskými Piráty, se autorka dostává k tomu, co jí (stejně jako celou její generaci) zajímá nejvíc – a to je nový svět internetu. A protože se k tomuto lákavému fenoménu snaží přistupovat kriticky, rozvíjí vedle chvály neomezených příležitostí, které internet nabízí, také popis jistých konfliktních linií, které se jeho

prostřednictvím vynořují. Myslím, že i toto téma autorka zkoumá s odstupem, který není na úrovni bakalářského studia tak docela běžný.

Díky tomu může porozumět tomu, že internetová (či obecně přímá) demokracie je vlastně něco docela jiného než participace (a tedy že nemá být skutečným cílem grassroots), protože nezapojuje člověka do problémů světa, nedává mu s nimi žádnou relevantní zkušenost, neproměňuje jeho porozumění, jen mu nabízí jakousi prefabrikovanou „možnost rozhodovat“. S tím se někdo, kdo je spojen s oficiální ideologií České pirátské strany, musí přece jen trochu vyrovnávat – a zkušenost s výzkumným projektem k tomu jistě přispěla.

Právě toto rozpoznání mi na práci připadá nejcennější.

Vedle toho autorka přichází s množstvím dílčích a velmi konkrétních postřehů. Všímá si třeba až úporné potřeby autenticity, neformálnosti, absence jakékoli formalizované struktury, která je pro aktivisty v rámci grassroots vyžadovaná. Ozývá se mj. dobová individualisticko-liberální mentalita, pro kterou každé formalizované rozdělení rolí (či funkcí) zavání nebezpečím útlaku či ovládnutí druhých. Přecitlivá nedůvěra se projevuje i v problematickém požadavku „nekonečné transparentnosti všeho“, kterou vyžadují zejména internetoví aktivisté. A spadá sem i nepříjemnost jakéhokoli projevu elitářství pro současnou nastupující generaci provázená požadavkem přímého podílu každého na rozhodování.

Pozoruhodný je také vhléd do sociální dynamiky vzájemného uznání a vnímání mezi jednotlivými součástmi pirátského hnutí (členové, dobrovolníci, funkcionáři, zaměstnanci apod.), zejména ve velmi konzumní a individualistické společnosti, jako je (podle popisu) ta islandská.

Zejména v pasážích, kde autorka vypráví svůj „islandský příběh“, je práce velmi poutavá. Drobnou, ale čtenářsky vděčnou přidanou hodnotu představují vtipná islandská jména respondentů, zvolená v rámci anonymizace.

Oceňuji vedení výzkumných rozhovorů v cizím jazykovém prostředí (angličtina navíc nepředstavovala rodný jazyk ani pro autorku, ani pro její respondenty), s jehož nástrahami se autorka musela vyrovnávat a které lze hodnotit jako nadstandardní využití studijního pobytu v rámci Erasmu. Co do vedení výzkumu byla zvolená metodologie podřízena smyslu a logickému zájmu autorky, nešlo o pouze vnější, mechanické dodržování pouček. Autorka nelitovala námahy a své téma zkoumala vedle hlavních rozhovorů i dalšími, často neformálními způsoby, aby se dostala zkoumaným otázkám na kloub.

V potřebné míře se rovněž seznámila s relevantní literaturou, přičemž teoretická část práce netvoří po mém soudu jen nutný přívažek, ale že použité konceptualizace získané z odborné literatury opravdu (a ne jen hypoteticky) pomohly autorce v přemýšlení a strukturaci poznatků z výzkumu.

Vedle práce na výzkumu využila svých kontaktů a pozvala do ČR dva islandské pirátské poslance, kteří byli hosty veřejné konference Piráti digitálního věku (4. 9. 2017), kterou autorka spolupořádala. Se zkušenostmi, které popisuje ve své práci, se tak mohla seznámit širší veřejnost.

Formální stránka práce je nadstandardní, i když jistě ne dokonalá, a autorka jí každopádně věnovala pozornost (coby zkušená koordinátorka dobrovolníků navíc do editace zapojila kde koho, jak se prozrazuje v poděkování).

Při samotném psaní se nemohl neprojevit sklon dnešních studentů dělat věci na poslední chvíli a odkládat zejména to nejobtížnější – psaní textu. Výzkumu v terénu a následné analýze naopak věnovala úsilí a množství času, které je mimořádné.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou výborně.

V Praze 15. září 2018

Mgr. Václav Tollar, Ph.D.